

*Irena Chawrińska*¹

 <https://orcid.org/0000-0001-7699-6551>

DOŚWIADCZENIA I WYZWANIA W CERTYFIKOWANIU ZNAJOMOŚCI JĘZYKA POLSKIEGO NA UNIwersYTECIE GDAŃSKIM

Streszczenie: Niniejszy artykuł podsumowuje sześć lat doświadczeń w certyfikowaniu znajomości języka polskiego na Uniwersytecie Gdańskim. Zagadnienia związane z egzaminem certyfikатовym ukazane zostały na tle rozwoju ośrodka egzaminacyjnego i glottodydaktycznego na Uniwersytecie Gdańskim oraz rozpatrywane są w kontekście wyzwań wynikających z nieustannie zmieniającej się sytuacji geopolitycznej, społecznej i ekonomicznej. Kluczowe dziś wydaje się ustalenie ramy i zdefiniowanie celów egzaminu certyfikатовego w przyszłości w odniesieniu do strategii migracyjnej Polski.

Słowa kluczowe: państwowy egzamin certyfikатовy, język polski jako obcy, glottodydaktyka polonistyczna, strategia migracyjna

EXPERIENCES AND CHALLENGES IN THE CERTIFICATION OF POLISH LANGUAGE SKILLS AT THE UNIVERSITY OF GDANSK

Abstract: The article summarises six years of experience in Polish language certification at the University of Gdansk. The issues related to the certificate examination are presented against the background of the development of the examination and glottodidactic centre at the

¹ irena.chawrińska@ug.edu.pl, Uniwersytet Gdański, Akademickie Centrum Języka Polskiego i Kultury Polskiej dla Cudzoziemców oraz Wydział Filologiczny, Instytut Filologii Polskiej, Zakład Polonistyki Stosowanej, ul. Wita Stwosza 55, 80-309 Gdańsk.

© by the author, licensee Łódź University – Łódź University Press, Łódź, Poland. This article is an open access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution license CC-BY-NC-ND 4.0 (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>)
Received: 5.07.2024; Revised: 11.01.2025; Accepted: 28.01.2025.

Funding Information: not applicable. Conflicts of interests: none. The Author assures of no violations of publication ethics and takes full responsibility for the content of the publication.
Declaration regarding the use of GAI tools: not used.

University of Gdansk and considered in the context of the challenges arising from the constantly changing geopolitical, social and economic situation. Today, it seems crucial to frame and define the objectives of the certificate examination in relation to Poland's migration strategy.

Keywords: the state certification examination, Polish as a foreign language, Polish language glottodidactics, migration strategy

Liczne słowa podziękowania od zdających, wysokie wyniki egzaminów, brak problemów organizacyjnych, komisja negocjująca ostateczne wyniki egzaminów wedle najwyższych standardów, zgodnie współpracujący przewodniczący i komisja egzaminacyjna, satysfakcjonujące wyniki audytów, wystarczające zasoby finansowe, żeby zorganizować egzamin na wysokim poziomie i stosownie wynagrodzić egzaminatorki i egzaminatorów, członków i członkinie komisji – to cele każdego ośrodka egzaminacyjnego. Czy faktycznie w taki sposób przebiegają dziś egzaminy? Wybuch wojny w Ukrainie sprawił, że o egzaminie certyfikатовym z języka polskiego zaczęto częściej dyskutować w mediach i w Sejmie. Pojawiają się nowe projekty ustaw i rozporządzeń, które mają usprawnić proces certyfikowania znajomości języka polskiego jako obcego. Jak praktyka egzaminacyjna wygląda na Uniwersytecie Gdańskim? Jakie doświadczenia za nami stoją? Jakie pozytywne zmiany dostrzegamy na przestrzeni sześciu lat w zakresie organizacji egzaminu certyfikатовego? Jakie wyzwania czekają w nadchodzących latach Uniwersytet Gdański, który zalicza się do stosunkowo młodych i dużych ośrodków egzaminacyjnych?

Niniejszy artykuł otwiera dyskusję na wszystkie tematy wymienione powyżej. Zagadnienia związane z egzaminem certyfikатовym ukazane zostały na tle rozwoju ośrodka egzaminacyjnego i glottodydaktycznego na Uniwersytecie Gdańskim oraz rozpatrywane są w kontekście wyzwań wynikających z nieustannie zmieniającej się sytuacji geopolitycznej, społecznej i ekonomicznej. Kluczowe dziś wydaje się ustalenie ramy i zdefiniowanie celów egzaminu certyfikатовego w przyszłości w odniesieniu do strategii migracyjnej Polski.

1. ROZWÓJ GDAŃSKIEGO POLONISTYCZNEGO OŚRODKA GLOTTODYDAKTYCZNEGO

Uniwersytet Gdański dołączył do grona ośrodków organizujących egzamin certyfikатовy z języka polskiego jako obcego w 2018 r. Historia certyfikacji w naszym ośrodku nie jest więc długa i wiąże się ściśle z rozwojem ośrodka

glottodydaktycznego w Gdańsku. Od 2014 r. w Instytucie Filologii Polskiej funkcjonowało Centrum Kultury i Języka Polskiego dla Cudzoziemców, którego celem było zbudowanie ośrodka nauczania i egzaminowania w zakresie języka polskiego jako obcego. Po reformie uniwersytetu w 2019 r. Centrum nie znalazło się w strukturze Uniwersytetu Gdańskiego. Dawne zadania tej jednostki przejął Pełnomocnik Dziekana Wydziału Filologicznego ds. kształcenia i certyfikacji języka polskiego jako obcego. Od października 2019 r. do marca 2021 r. funkcję tę pełniła Aneta Lewińska. Wcześniej jeszcze w ramach działalności Centrum w 2016 r. uruchomiono Podyplomowe studia języka polskiego jako obcego, które stanowiły ważną przestrzeń dla rozwoju pracowników naukowo-dydaktycznych Wydziału Filologicznego. Pozwoliły one zwiększyć kompetencje oraz uzyskać uprawnienia do egzaminowania z zakresu języka polskiego jako obcego blisko trzystu absolwentom. Dwie edycje studiów uruchomiono w ramach projektu „Stań się konkurencyjny z UG” (2018–2019). Do sukcesów ośrodka gdańskiego należy również zaliczyć nominowanie Ewy Badydy na członka Państwowej Komisji ds. Poświadczania Znajomości Języka Polskiego jako Obcego w 2020 r. Poza tym kilkoro egzaminatorów od tego roku zaczęło pracę w zespole przygotowującym arkusze egzaminacyjne (Lucyna Warda-Radys, Izabela Kępka, Irena Chawrińska, Michał Pruszek, Anna Milla-ti). Od początku działalności Centrum pracownicy UG związani z certyfikacją języka polskiego jako obcego ogłaszali swoje badania nad procesem dydaktycznym w czasopismach glottodydaktycznych, a jednocześnie upowszechniali je także we własnym ośrodku, organizując na przykład w 2019 r. konferencję „Znać inny język to jak posiadać drugą duszę. Lekcje języka polskiego i kultury polskiej – doświadczenia, dylematy, innowacje”.

W marcu 2021 r. rektor Uniwersytetu Gdańskiego utworzył ogólnouniwersytecką jednostkę zajmującą się kwestiami nauczania języka polskiego jako obcego, wynosząc tym samym kwestie nauczania cudzoziemców języka polskiego i kultury polskiej na poziom ogólnouniwersytecki, nieograniczający się tylko do jednego wydziału. Pierwszą dyrektorką Akademickiego Centrum Języka Polskiego i Kultury Polskiej dla Cudzoziemców (ACJPiKP) została Irena Chawrińska. Misją ACJPiKP jest organizacja i prowadzenie kursów dla cudzoziemców w zakresie języka polskiego i kultury polskiej oraz organizacja i przeprowadzanie egzaminów certyfikatowych z języka polskiego jako obcego. Poza tym Centrum egzaminuje kandydatów na studia na Uniwersytecie Gdańskim w zakresie znajomości języka polskiego, prowadzi kursy, warsztaty, lektora-ty oraz szkolenia metodyczne dla nauczycieli języka polskiego jako obcego we współpracy z podmiotami zewnętrznymi. Współpraca z otoczeniem społecznym i gospodarczym należy do kluczowych kierunków rozwoju Centrum, ponieważ za pośrednictwem promowania kultury polskiej i nauczania języka polskiego możliwe jest współtworzenie różnorodnych społeczności lokalnych,

które coraz skuteczniej odnajdują się w sytuacjach międzykulturowych. Celem ACJPiKP jest również upowszechnianie znajomości języka polskiego i kultury polskiej, organizacja konferencji i seminariów, aktywne działania w środowisku wirtualnym, jak: prowadzenie mediów społecznościowych, organizacja webinarów i comiesięcznych spotkań *Glottotalk* z ekspertami związanymi z nauczaniem i promocją języka polskiego i kultury polskiej. Zasadniczo kontynuowana jest misja działania Centrum z lat 2014–2019 z rozwiązaniami wypracowanymi wcześniej na Wydziale Filologicznym, poszerzono jednak zakres działalności jednostki o liczne działania projektowe. W trakcie trzech lat ACJPiKP zyskało dofinansowanie z funduszy zewnętrznych i zrealizowało cztery działania dydaktyczne, naukowe i promujące kulturę polską. Efektem ich realizacji są trzy książki: *Polish for Sustainability? Kultura polska a wyzwania globalne* (Chawrińska, Pruszek, Sawicka 2022), *LOST in Gdańsk! Polish Culture in the Age of Uncertainty* (Chawrińska i in. 2023) oraz książka Władysława Miodunki i Przemysława Gębała *Didactics of Polish as a Foreign and Second Language against the European Background* (Gębał, Miodunka 2024). Do nowych działań należy również budowanie sieci współpracy z ośrodkami związanymi z Polish Studies na całym świecie. W ostatnich dwóch latach zorganizowano dwie konferencje dotyczące kluczowych zagadnień w glottodydaktyce światowej i polskiej *Intercomprehension-based L2 learning and teaching* w 2022 r. (z dofinansowaniem z Narodowej Agencji Wymiany Akademickiej oraz we współpracy z European Second Language Association) oraz *Polszczyzna edukacyjna. Kontekst szkolny i akademicki w ujęciu glottodydaktycznym* w 2024 r. (we współpracy z Instytutem Logopedii UG). Natomiast współpraca z Fundacją „Razem w Polsce” przy opracowaniu zadań glottodydaktycznych do lektur szkolnych zaowocowała wydaniem *Zeszytu lektur dla klas VII i VIII* (Litwa-Kozłowska i in. 2022), który okazał się ogromnym wsparciem dla uczniów i uczennic doświadczających migracji oraz ich nauczycieli. Publikacja ta pokazała nam, że nie tylko prowadząc badania, lecz także tworząc materiały glottodydaktyczne ułatwiające uczniom i uczennicom naukę języka polskiego i przygotowanie do egzaminu ósmoklasisty, tworzymy bardziej inkluzywne społeczności lokalne i ponadlokalne. Do tej pory pobrano tę publikację 80 257 razy na całym świecie.

2. ROZWÓJ OŚRODKA CERTYFIKACJI NA UNIWERSYTECIE GDAŃSKIM

Uzyskanie uprawnień do organizacji Państwowego egzaminu certyfikacyjnego z języka polskiego jako obcego (podmiotów uprawnionych do egzaminowania było wówczas jedynie 39 na całym świecie) w 2018 r. oraz zdobycie

uprawnień przez troje egzaminatorów do sprawowania funkcji przewodniczącego komisji egzaminacyjnej (Beatę Milewską, Zenona Licę i Irenę Chawrilską) w 2019 r. należy uznać za kluczowe daty w historii certyfikacji na UG. Dzięki temu Uniwersytet Gdański uzyskał już w listopadzie 2019 r. prawo do organizowania państwowego egzaminu certyfikatowego z języka polskiego jako obcego. Wcześniej z ośrodkiem gdańskim współpracowały dwie przewodniczące komisji innych ośrodków: Danuta Szczęsna i Wioletta Hajduk-Gawron.

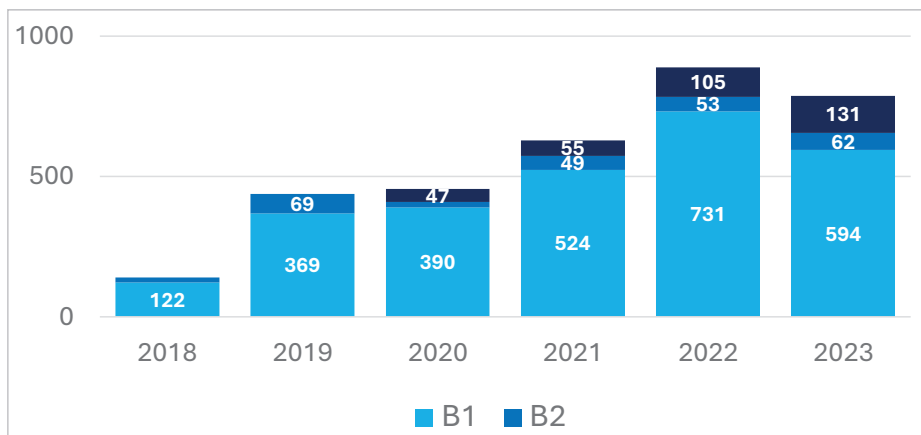
W 2018 r. przeprowadzono trzy egzaminy państwowe (łącznie dla 122 kandydatów), a skompletowanie i przeszkolenie komisji egzaminacyjnej umożliwiło już w roku 2019 przeprowadzenie egzaminu dla 438 kandydatów. W marcu 2020 r., tuż przed wybuchem pandemii, po raz pierwszy na UG przeprowadziliśmy egzamin na poziomie C1. Od momentu powstania ACJPiKP pracujemy w dwu lokalizacjach, w dwu komisjach egzaminacyjnych.

Z pewnością dziś możemy uznać Uniwersytet Gdański za duży i aktywny ośrodek egzaminacyjny, w którym dysponujemy stabilnymi składami komisji. Nasi członkowie komisji zyskali bogate doświadczenie organizacyjne i merytoryczne podczas przeprowadzania egzaminu i sprawdzania prac egzaminacyjnych, często są to osoby z zapleczem akademickim, co sprawia, że egzaminujemy nie tylko rzetelnie, lecz także z namysłem dotyczącym poziomu merytorycznego egzaminu, idei oceniania i testowania. Egzaminujący przed każdą sesją przechodzą szkolenie, które nierzadko jest prowadzone przez ekspertów z bogatym doświadczeniem pracy w organizacji, przeprowadzaniu i sprawdzaniu egzaminów certyfikatowych. Naszym gościem była na przykład dr Agnieszka Karolczuk. Od 2018 r. współpracowało z nami 70 członków i członkiń komisji, średnio podczas jednej sesji współpracujemy z 35 członkami komisji. W naszej komisji nadal mamy autorów zadań egzaminacyjnych (Anna Millati, Izabela Kępka, Lucyna Warda-Radys, Michał Pruszek, Irena Chawrilaska), a od tego roku również dwoje audytorów (Anna Millati i Michał Pruszek), którzy po każdej sesji egzaminacyjnej oceniają prawidłowość sprawdzania prac egzaminacyjnych w każdym z ośrodków egzaminacyjnych.

3. NASI ZDAJĄCY

Moment, w którym wręczamy zdającemu certyfikat, należy do najprzyjemniejszych chwil zwieńczających sukcesem cały proces egzaminacyjny, trwający kilka miesięcy. Dotychczas do egzaminu na UG przystąpiło blisko 4000 kandydatów. Wydaliśmy 3000 certyfikatów, w tym 150 na poziomie C1 (wyk. 1).

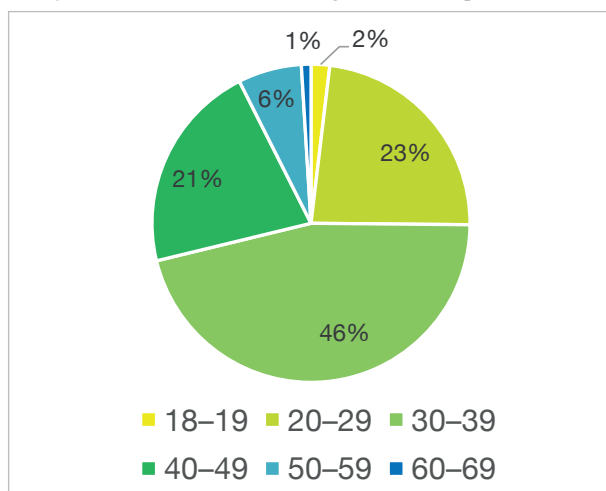
Wykres 1. Uczestnicy egzaminów certyfikacyjnych na Uniwersytecie Gdańskim
w latach 2018–2023

Źródło: opracowanie własne

Na uwagę zasługuje fakt, że ponad 300 absolwentów naszych kursów przygotowujących wzięło udział w egzaminie. Tylko 1% kandydatów na B1 ma powyżej 60 lat, a 2% przystępujących do egzaminu jest w wieku 18–19 lat. Większość zdających – 46% – znajduje się w przedziale wiekowym 30–39, a drugą największą grupę przystępujących do egzaminu stanowią osoby w wieku 20–29 lat (23%). Na B1 tylko 21% zdających to czterdziestolatkowie (40–49 lat) (wyk. 2).

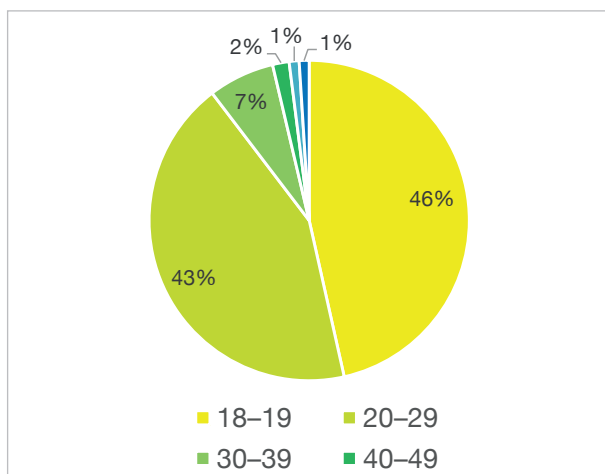
Wykres 2. Wiek uczestników egzaminów na poziomie B1

Źródło: opracowanie własne

Dane liczbowe pokazują, że egzamin certyfikacyjny na poziomie B1 jest potrzebny młodszym osobom w wieku produkcyjnym, zazwyczaj do celów zawodowych i wizowych. Z kolei na poziomie C1 46% wszystkich zdających to osoby w wieku 18–19 lat, kolejne 43% stanowią dwudziestolatkowie (20–29 lat). Trzydziestolatkowie stanowią zaledwie 7% tej grupy, a starsze osoby to w sumie zaledwie 4% kandydatów na tym poziomie językowym. Statystyka pokazuje, że odbiorcą egzaminu certyfikacyjnego na poziomie C1 są przede wszystkim obcokrajowcy chcący studiować w Polsce bez opłat za studia na podstawie art. 198 ust. 8 oraz art. 324 ust. 3 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz.U. z 2018 r., poz. 1668) (wyk. 3).

Wykres 3. Wiek uczestników egzaminów na poziomie C1

Źródło: opracowanie własne

Mówi się czasem o turystyce egzaminacyjnej kandydatów, szczególnie w kontekście niewystarczającej liczby miejsc na egzaminie w różnych ośrodkach, na przykład podczas pandemii. Na UG dzięki zaufaniu i wsparciu władz uniwersyteckich mogliśmy organizować egzamin podczas kolejnych sesji również w czasie największych obostrzeń pandemicznych. Z pewnością przyczyniło się to do większej rozpoznawalności ośrodka. W ACJPiKP liczba uczestników egzaminów spoza województwa pomorskiego jest coraz mniejsza z roku na rok. W 2020 r. było to aż 56% wszystkich zdających, w 2021 r. – 43%, w 2022 r. – 39%, a w 2023 r. – już tylko 23%. Statystyki pokazują, że stajemy się ważnym ośrodkiem w regionie, w którym zdający rejestrują się z pierwszego wyboru, a nie tylko dlatego, że zabrakło dla nich miejsca w innej lokalizacji. Wydaje się, że poziom zadowolenia naszych zdających jest wysoki, o czym świadczą liczne spontaniczne wiadomości, które otrzymujemy po egzaminie:

Niezależnie od wyników egzaminu, jestem pewna, że Uniwersytet Gdański jest najlepszą placówką do zdawania egzaminu językowego.

Chciałabym też gorąco podziękować całemu zespołowi Centrum za świetną organizację egzaminu w czerwcu.

Chciałbym serdecznie podziękować za doskonałą organizację egzaminów z języka polskiego jako obcego, które odbyły się w dniach 24–25 czerwca 2023 roku w Akademickim Centrum Języka Polskiego i Kultury Polskiej dla Cudzoziemców. Moje szczerze słowa uznania kieruję w stronę kierownictwa Centrum, egzaminatorów oraz pana Piotra Grzonki. Dzięki szybkim odpowiedziom i precyzyjnym wskazówkom pana Grzonki, proces orientacji w sprawach związanych z egzaminem był nieskomplikowany. Jego profesjonalne podejście oraz troskliwa komunikacja mailowa sprawiły, że czułem się pewnie i dobrze poinformowany na każdym etapie, a także ułatwiły mi zorientowanie się w miejscu oraz przebiegu samego egzaminu. Obecnie patrząc wstecz, z pełnym przekonaniem mogę stwierdzić, że skorzystanie z okazji zdania egzaminu w Centrum było trafną decyzją.

Chciałabym serdecznie podziękować za możliwość przystąpienia do egzaminu z języka polskiego oraz za profesjonalne i przyjemne podejście egzaminatorów podczas przeprowadzania testu. Doceniam Pański wysiłek i zaangażowanie w zapewnienie sprawiedliwego i efektywnego procesu egzaminacyjnego. Pańska życzliwość i profesjonalizm bardzo mnie zainspirowały.

Chciałabym serdecznie podziękować za doskonałą organizację egzaminu. Wszystko było bardzo jasne i punktualne zorganizowane już od dnia rejestracji na egzamin. Bardzo podobała mi się przyjazna atmosfera podczas egzaminu, szczególnie chciałabym podkreślić wygodne sale lekcyjne i wspinały dźwięk w części egzaminu ze słuchania.

4. WOJNA W UKRAINIE A SYSTEM CERTYFIKACJI

Wyzwaniem dla ośrodka okazał się napływ migrantów do Polski po wybuchu wojny w Ukrainie 24.02.2022 r. Kolejka osób chcących zapisać się na egzamin nie miała końca. Sytuację naszego ośrodka adekwatnie obrazuje reportaż Violetty Szostak *Kolejka do integracji. Tysiące cudzoziemców nie mogą się zapisać na egzamin z polskiego* opublikowany w „Gazecie Wyborczej” 4.05.2022 r. (Szostak 2022). Artykuł opisuje bowiem sytuację kandydatów,

którzy szczególnie w 2022 r. mieli bardzo utrudniony dostęp do rejestracji na egzamin certyfikacyjny. W 2021 r. do egzaminu certyfikacyjnego przystąpiło 12 757 osób. Nie prowadzi się jednak szacunków zbierających informacje, ilu zdającym nie udało się zapisać na egzamin. Dane statystyczne ze wszystkich ośrodków pokazują, jak bardzo egzamin certyfikacyjny zyskał na popularności. Jeszcze w 2017 r. do egzaminu przystępowały 2803 osoby, rok później – 5122, a w 2018 r. – 7440. Przyczyną takiego stanu rzeczy jest oczywiście większa liczba migrantów w Polsce, otwieranie nowych ośrodków, ale przede wszystkim fakt, że od 2018 r. certyfikat z języka polskiego na poziomie B1 jest niezbędny, żeby starać się o status rezydenta długoterminowego UE, dzięki czemu możliwe jest osiedlenie się w Polsce na stałe, praca bez ubiegania się o następne pozwolenia, podróżowanie do innych krajów strefy Schengen. Również migranci starający się o obywatelstwo polskie potrzebują certyfikatu poświadczającego znajomość języka polskiego na poziomie B1, a zagraniczni studenci mogą zostać zwolnieni z opłat za studia na uczelniach publicznych po przedstawieniu certyfikatu na poziomie C1. Najbardziej niepokojącym zjawiskiem wydawał się w tamtym okresie czarny rynek zapisów, czyli rejestrowanie się na egzamin i odsprzedawanie swojego miejsca osobom trzecim za bardzo wysoką cenę. Jak podkreślał jednak ówczesny przewodniczący PKdsPZJPjO prof. Waldemar Martyniuk, problemy związane z egzaminem certyfikacyjnym nie były jedynie natury technicznej, czyli nie były związane tylko z samym aktem rejestracji:

[Kłopot] pojawił się, kiedy z certyfikatów, które miały służyć promocji języka polskiego, uczyniono wymóg ustawowy. Liczba kandydatów wzrosła wtedy lawinowo, niemal z dnia na dzień. Niestety, wprowadzając wymogi, nie zadbano, żeby dostosować do nich system certyfikacji. Z trudem był w stanie obsłużyć 10 tys. zdających rocznie, a teraz zapotrzebowanie oceniam na 200 tys. Co najmniej 200 tys. – jeśli nie zmienią się wymagania stawiane cudzoziemcom, w tym największej grupie, czyli Ukraińcom ubiegającym się o status rezydenta UE (Szostak 2022).

Kwestia certyfikacji stanowi również element dyskusji dotyczącej polityki migracyjnej w Polsce. Według profesora Waldemara Martyniuka zmiana w ustawie o języku polskim nie wystarczy, żeby rozwiązać ten problem, ponieważ niezbędna jest współpraca instytucji zajmujących się migracją i wypracowania wspólnej polityki w tym zakresie (Szostak 2022). Egzamin certyfikacyjny bowiem pomyślany był jako potwierdzający znajomość języka polskiego jako obcego z jednoczesnym ukierunkowaniem na akademickie sprawności językowe. Nie każda osoba doświadczająca migracji, która chce mieszkać i pracować w Polsce, potrzebuje tych umiejętności. Początek integracji migrantów w Polsce nie powinien zaczynać się od certyfikowania znajomości języka

polskiego. Widzimy zatem, że wybuch wojny i jego konsekwencje obnażyły niedoskonałość systemu certyfikacji i problemy wynikające z braku polityki migracyjnej państwa.

5. STANDARDY REJESTRACJI I ORGANIZACJI EGZAMINU CERTYFIKATOWEGO NA UG

Ośrodek egzaminacyjny na UG wykorzystuje do rejestracji na egzaminie certyfikatowe z języka polskiego jako obcego formularz internetowy. Etapy rejestracji oraz formularz rejestracyjny są dostępne na stronie internetowej Akademickiego Centrum Języka Polskiego i Kultury Polskiej dla Cudzoziemców. Miejsca na egzaminie nie są zagwarantowane dla studentów i kursantów UG, wszyscy zainteresowani mają równe szanse rejestracji. Z uwagi na liczbę przeszkolonych członków komisji oraz liczbę dostępnych sal, w których może odbywać się egzamin w UG, od marca 2021 r. limit osób mogących zarejestrować się na egzamin ustala się na 250–270 osób w każdej sesji egzaminacyjnej. Jednak, na przykład, w sesji egzaminacyjnej 20–21.11.2021 r. w egzaminie wzięła udział mniejsza liczba zdających niż zakładany limit przyjęć. Przyczyną takiego stanu rzeczy są liczne rezygnacje osób zarejestrowanych, a dodatkowo rekrutacja często nie jest już możliwa z uwagi na konieczność zgłoszenia liczby zdających w systemie OPI na miesiąc przed planowaną datą egzaminu. W sesji 6–7.02.2022 r. wzięło udział 242 zdających, a umożliwiono rejestrację 270 osobom. Często kandydaci rejestrują się na egzamin w kilku ośrodkach, uiszczają opłatę egzaminacyjną, a następnie rezygnują z możliwości wzięcia w nim udziału. W każdej z czterech sesji egzaminacyjnych w Uniwersytecie Gdańskim każdego roku zapraszamy 250–270 zdających, nawet jeśli egzaminujemy w zastrzonym reżimie sanitarnym. Od momentu wybuchu pandemii COVID-19 nasze komisje rozlokowane są zazwyczaj w 25 salach, a w każdej z nich znajduje się zaledwie dziesięcioro lub kilkanaścioro zdających, co pozwala zachować dystans społeczny. Poniższa tabela pokazuje, że nie wszystkie osoby zarejestrowane na egzamin biorą w nim udział. Nawet w najbardziej niewralgicznym momencie w 2022 r., kiedy opublikowano cytowany wcześniej artykuł w „Gazecie Wyborczej”, na UG nadal były osoby zarejestrowane na egzamin, które ostatecznie do niego nie przystąpiły.

Dla ośrodka egzaminacyjnego widoczna jest liczba wejść na stronę internetową podczas rejestracji. Nie gromadzimy danych, które mogłyby pomóc nam dokładnie oszacować liczbę chętnych na egzamin (tab. 1). Podczas zapisów na sesję w lutym 2022 r., na przykład, licznik pokazywał ponad 3 tys. odwiedzin strony ACJPiKP, a na sesję w listopadzie 2021 – 2,5 tys. odwiedzin.

Nie można jednak tych liczb utożsamiać z liczbą chętnych na egzamin, czasem bowiem kandydat wchodzi na stronę ACJPiKP wielokrotnie. Niemniej jednak kandydatów było z pewnością o wiele więcej niż miejsc na egzaminie. Rejestracja bowiem trwała zazwyczaj kilkanaście minut w 2021 i 2022 r. na UG. Od 2023 r. na egzamin można się zapisać do wyznaczonego terminu końca rejestracji, co pokazuje, że w Gdańsku mamy dziś wystarczająco dużo ośrodków organizujących egzamin certyfikacyjny z jpjo. Powstanie nowych ośrodków pozwoliło na zaproszenie większej liczby zdających.

Tabela 1. Liczba osób zarejestrowanych na egzamin i przystępujących do niego w latach 2019–2023

Rok	Liczba osób chętnych na egzamin	Liczba osób zarejestrowanych na egzamin	Liczba osób, które przystąpiły do egzaminu
2019	?	454	438
2020	?	472	456
2021	?	639	628
2022	?	921	889
2023	?	809	787

Źródło: opracowanie własne

6. WYZWANIA NA NADCHODZĄCE LATA

Najbliższe lata w certyfikacji języka polskiego jako obcego zapewne upłyną pod znakiem licznych zmian, które wynikają z geopolitycznych wyzwań, czekających nas w dobie zmiany klimatu, wojny, kryzysów ekonomicznych, transformacji energetycznej – szeroko rozumianej niepewności (Chawrińska i in. 2023). Jednym ze sposobów adaptacji do burzliwych czasów są regulacje prawne i rozmaite strategie przystosowania poszczególnych społeczności do zmian. Migranci, ich prawa, potrzeby i akulturacja z pewnością należą do jednych z najważniejszych wyzwań dzisiejszego świata, o czym uczy nas Agenda 2030, czyniąc z przemyślanych, bezpiecznych, regularnych i odpowiedzialnych migracji jeden z kluczowych celów zrównoważonego rozwoju (Cel 10: mniej nierówności). W Polsce strategia migracyjna była długo wyczekiwana. Piętnastego października 2024 r. został zaprezentowany dokument „Odzyskać kontrolę. Zapewnić bezpieczeństwo. Kompleksowa i odpowiedzialna strategia

migracyjna Polski na lata 2025–2030”. Z rozdziału dotyczącego migracji edukacyjnych, interesujących nas z powodu wykorzystywania wyników egzaminu z języka polskiego jako obcego na poziomie C1 przez kandydatów na studia w celu zapewnienia sobie darmowej edukacji w uczelniach wyższych w Polsce, dowiadujemy się, że zmiana ulegną zasady rekrutacji cudzoziemców do podejmowania studiów w Polsce. Mimo że podmioty szkolnictwa wyższego w Polsce cieszą się autonomią w określaniu zasad rekrutacji, opracowany zostanie katalog certyfikatów, które będą podstawą do uznania znajomości języka do studiowania w Polsce (język polski lub angielski). Dodatkowo każda rekrutacja będzie się wiązała z rozmową rekrutacyjną z dopuszczalną opcją egzaminu ustnego w formie zdalnej (Odzyskać kontrolę..., 2024, s. 26).

Zapowiedziany katalog certyfikatów może być szansą na reformę systemu certyfikacji z języka polskiego jako obcego, który zapewne zostanie uzgodniony z polityką migracyjną państwa. Należy mieć nadzieję, że grupy docelowe, dla których powinien być przeznaczony egzamin certyfikacyjny, zostaną precyzyjnie określone. Zapewne warto rozważyć, czy egzamin o profilu akademickim nie powinien być obowiązkowy tylko dla przyszłych studentów oraz poszczególnych grup zawodowych. Czy nie warto byłoby certyfikować polski język specjalistyczny? Być może każda osoba chcąca żyć i pracować w Polsce nie musi umieć napisać eseju szkolnego i charakterystyki? Być może poszczególne grupy zawodowe mogłyby zdawać egzaminy w odmiennej formule, z innymi kryteriami oceniania. Szczególną grupą są na pewno osoby chcące studiować w Polsce bez ponoszenia opłat za studia. Najczęściej są to bardzo młode osoby z Ukrainy lub Białorusi, które nie są na tyle dojrzałe, żeby napisać satysfakcjonujący esej na 400 słów w języku polskim lub zbudować dwudziestominutową wypowiedź ustną po polsku na temat ogólny, np. konsumpcjonizm, wegetarianizm, działalność charytatywna. Jednocześnie mogłyby odnaleźć swoje miejsce na kierunkach ścisłych lub przyrodniczych oraz intensywnie uczyć się języka polskiego. Wyjątkiem na pewno są studia humanistyczne, na które kandydat powinien cechować się znajomością języka polskiego na poziomie C1.

Inne grupy wiekowe również będą stanowiły coraz częściej wyzwania dla komisji egzaminacyjnych i egzaminatorów. Seniorzy nie odnajdują się często w formule egzaminacyjnej, nie rozumieją poleceń, nie są w stanie się do nich dostosować bez uprzedniego treningu. Osoby ze specjalnymi potrzebami, na przykład osoby w spektrum autyzmu, wymagają nie tylko specjalistycznego sprzętu, jak niedosłyszający czy niedowidzący, ale nade wszystko ich egzamin jest znacznie droższy, ponieważ wymagają oddzielnego pomieszczenia i dodatkowego członka komisji, który pracuje więcej z uwagi na wydłużony czas egzaminu dla osoby o specjalnych potrzebach. Nadzieją na lepszą sytuację finansową ośrodków egzaminacyjnych jest projektowany nowy sposób obliczania ceny egzaminu, która ma w przyszłości stanowić określony procent wynagrodzenia minimalnego. W innym razie w obecnej dynamicznie

zmieniającej się sytuacji ekonomicznej niedługo nie będziemy mogli pozwolić sobie na organizację egzaminu na przyzwoitym poziomie, jeśli chcemy wynagradzać członków komisji według przyjętych standardów i stawek. Miejmy nadzieję, że intensywne prace wkrótce zaowocują nowymi rozwiązaniami, które uczynią certyfikowanie z języka polskiego działaniem jeszcze intensywniej promującym język polski i zwiększającym jego prestiż na arenie międzynarodowej.

Najnowszy raport Polskiej Akademii Nauk dotyczący polityki migracyjnej Polski pokazuje, że obecna sytuacja geopolityczna wymaga przemyślanej polityki migracyjnej. Wyniki sondażu świadczą o tym, że Polacy są otwarci na integrację i poszanowanie praw człowieka, czyli również umożliwianie rozwoju edukacyjnego osobom doświadczającym migracji. Należy mieć nadzieję, że przyszła polityka migracyjna będzie uwzględniać różne potrzeby społeczne, jak darmowe studia w Polsce, możliwość osiedlania się i podejmowania legalnej pracy w Polsce oraz związane z nimi potrzeby poświadczania znajomości języka polskiego. Raport PAN uczy nas, że Polacy chcą otwartego społeczeństwa, w którym migranci są akceptowani jako wartościowi członkowie społeczeństwa, a zatem naszą powinnością jest umożliwianie im certyfikowania znajomości języka kraju docelowego, którym jest Polska, zgodnie z potrzebami przyjmowanych do naszych społeczności (Komitet Badań nad Migracjami PAN, 2024).

BIBLIOGRAFIA

- Chawrińska I., Pruszek M., Sawicka J., 2022, *Polish for Sustainability? Kultura polska a wyzwania globalne*, Gdańsk.
- Chawrińska I., Czaplewska S., Pruszek M., Wielewska-Baka M., 2023, *LOSt in Gdańsk! Polish Culture in the Age of Uncertainty*, Gdańsk.
- Komitet Badań nad Migracjami PAN, 2024, *Polityka migracyjna Polski w opiniach aktorów instytucjonalnych. Raport z badania*, Warszawa.
- Litwa-Kozłowska A., Dobke A., Banaszczyk I., Jankowska M., Chawrińska I., 2022, *Zeszyt lekturowy dla klas VII–VIII*, Gdańsk.
- Miodunka W., Gębał P., 2024, *Didactics of Polish as a Foreign and Second Language against the European Background*, V&R unipress.
- „Odzyskać kontrolę. Zapewnić bezpieczeństwo”. Kompleksowa i odpowiedzialna strategia migracyjna Polski na lata 2025–2030, Załącznik do uchwały nr 120 Rady Ministrów z dnia 15 października 2024 r., <https://www.gov.pl/web/premier/odzyskac-kontrolę-zapewnic-bezpieczeństwo---strategia-migracyjna-na-lata-2025---2030> [24.11.2024].
- Szostak V., 2022, *Kolejka do integracji. Tysiące cudzoziemców nie mogą się zapisać na egzamin*, „Gazeta Wyborcza”, 4.05.2022.